

nahid sırrı örık
"sultan hamid düşerken"
istanbul okuma grubu
katılımcılarının değerlendirmeleri

Cevat Onursal,

NAHİD SIRRI ÖRİK ve SULTAN HAMİD DÜŞERKEN

I) UNUTURLAR SENİ BİÇARE

Belki de hepimizde var olan unutulma endişesi Nahid Sırrı' da had düzeyde olmalı ki, 1958'den sonraki yazılarına bu başlığı koymuş. Bu başlığı sunumun başına alarak "Unutmadılar seni biçare" diyerek Nahid Sırrı'yı selamlıyorum.

II) NAHİD SIRRI ÖRİK (İLTAN)

Örik Ağası -zadeler ailesinden gelen Nahid Sırrı Soyadı Yasası çıktığında "İltan" soyadını alsa da zaman sonra aile lakabına döner ve Örik soyadını kullanır.

III) TUTUNAMAYAN BİR YAZAR VE ABDÜLHAMİD DÜŞERKEN

IV) NEDEN BU KİTABI SEÇTİM?

Bu kitabı seçmemin ardında özeleştirici süreci var. Okumaya ilgilim başladığı ön ergenlik yıllarımdan başlayarak hep siyasal iletişimi olan kitaplar okudum, müfredatın dayattığı tüm eserleri "gerici", "yoz edebiyat" olarak gördüm, küçümsedim, sırtımı döndüm.

Yaş kemale erdikçe sırtımı döndüğüm yazarlarla kucaklaşmaya başladım. İşte Nahid Sırrı da bu geç kucaklaşmanın sonucudur. Önce Kısınmak, ardından Sultan Hamid Düşerken ve okuma grubu işin içine girince Oğlak Yayınlarından çıkan tüm eserlerini okuyarak günah çıkardığımı sanıyorum.

V) YAŞAM ÖYKÜSÜ

Nahid Sırrı 22 Mayıs 1895'de Beşiktaş İhlamur 'dan Yıldız'a çıkarken sağımızda kalan ve halen yerli yerinde duran Süslü Karakol, Taş Karakol, Beyaz Karakol diye adlandırılan binanın tam karşısındaki üç katlı bir evde doğmuş. Bu semt romanlarında, öykülerinde ve anılarında sık sık karşımıza çıkacaktır.

Nahid Sırrı'nın dedesi divan sahibi Ahmet Nafiz Paşa, babası Şura-ı Devlet (Danıştay) üyesi Shakespeare 'den biri Venedik Taciri olmak üzere iki oyun çevirmiş Nahid Sırrı'nın söylemi ile "yaratılış olarak alafranga olan" Hasan Sırrı Beydir. Nahid Sırrı 4 yaşındayken annesi babası boşanır, annesi Melek Hanım komşuları Ragıp Paşa ile evlenir kendisinden 5 yaş büyük ablası babayla, Nahid Sırrı anneye yaşamaya başlar. Nahid Sırrı 'nın bu ayrılıktan çok etkilendiğini bu ayrılığın eserlerine yansıdığını görüyoruz. Düzenli eğitim görmeyen Nahid Sırrı, mürebbiyelerinden Fransızca dersleri almış, onlar vasıtasıyla Fransız edebiyatıyla tanışmıştır. Meşrutiyetten sonra, önce İngiliz, sonra Fransız, daha sonra da GS lisesinde okumuş hiçbirini bitirememiştir. GS lisesinden ayrılmasının nedenini 22 yaşında, 47 günlük evli olan ablasının ölüm haberini almasına bağlayan araştırmacılar var. Yazarın "Dansöz" adlı öyküsünde bu izleri görmek mümkün. Babasının görevi nedeniyle 1915-1928 yılları arasında Tiflis, Berlin, Viyana, Roma, Kopenhag şehirlerinde yaşayan Nahid Sırrı 1928 yılında yurda dönünce Cumhuriyet gazetesinde çalışmaya başlar. Daha sonra MEB mütercimi olarak Ankara'ya yerleşir, zamanın Milli Eğitim bakanı Abidin Özmen'e Fransızca dersleri verir, Ankara'da bulunduğu süre içinde aralarında Orhan Veli, Oktay Rıfat, Baki Süha, Ceyhun Atıf Kansu, Ahmet Muhip Dranas, Nurullah Ataç 'ın da bulunduğu edebiyatçıların toplantılarına katılır. 1945 yılında İstanbul'daki Devlet Kitapları Müdürlüğüne atanır. Şiir dışında edebiyatın her dalında ürün vermiş olan Nahid Sırrı, 18 Ocak 1960'da yokluk içinde kalp krizinden İstanbul'da ölür. Karacaahmet Mezarlığına gömülen Nahid Sırrı Örik'in varisleri 5 yıl içinde mezarın tapusunu almadıkları için üzerine yeni bir defin yapılır ve kendisi unutulmasa da nereye gömüldüğü unutulur gider.

VI) NEDEN TUTUNAMAYAN BİR YAZAR?

Bazı araştırmacılar gibi, benim de tutunamayan olarak nitelediğim Nahid Sırrı yaşadığı dönemde edebiyat çevrelerince hakkettiği ilgiyi ve desteği görmemiştir.

Hulki Aktunç bunun nedenlerini,

O dönemde köy edebiyatının etkin olmasına,

* Kemalizm ve sol görüşün edebiyat çevrelerinde hâkim anlayış olmasına,

* Kullandığı dilin o dönemde baskın olan “Ataçça” ya ters düşmesine,

* Saraylı bir aileden gelmesine, cumhuriyet döneminde yaşamasına rağmen Cumhuriyetçi olmadığının kabul edilmesine,

* Toplumsal cinsiyet kalıplarına uymayan yaşamına bağlıyor.

Hulki Aktunç’un tespitlerine ek olarak

* Millî Mücadele döneminde yurt dışında bulunmasının, bilinçli bir tercih olduğunu “asker kaçağı” olarak değerlendirilmesinin de etkili olduğunu söyleyenler var.

- Ben bunlara, Nahid Sırrı’nın nesnel duruşunun hem eskiye hem yeniye eleştirel bakışının da etkili olduğunu eklemek istiyorum.

VII) YARARLANDIĞIM KAYNAKLAR

Slaytta fotoğrafı görülen kaynaklardan sadece birinin Cemil Şevket Bey Aynalı Dolaba iki El Revolver (Everest Yayınları Ocak 2011) üzerinde durmak istiyorum. Kitabın isminin Nahid Sırrı’nın Kıskanmak romanında geçen kişi ve olayları çağrıştırmısından olacak otobiyografik bir roman olduğu yaygın kanısına Selim İleri “Hayır sadece esinlendim romanda kendi yaşamımdan da kesitler var” diyerek karşı dursa da bu algıda pek değişen bir şey olmamıştır.

VIII) ESERLERİ

IX) SİNEMAYA VE TİYATROYA UYARLANMIŞ ESERLERİ

Sultan Hamid Düşerken 2002 yılında Ziya Öztan tarafından Abdülhamid Düşerken adıyla filme çekilse de Nahid Sırrı basubadelmevtini aynı romanı 1976’da DÜŞÜŞ adıyla oyunlaştıran Kemal Bekir’e borçlu olduğu bilinmektedir.

Eve Düşen Yıldırım uzun öyküsü de 2012 ‘de22 bölümlük TV dizi olarak çekilmiştir.

X) NAHİD SIRRI ÖRİK’İN KADINLARI

Nahid Sırrı bir kadın düşmanı mı?

Bu soruya cevap vermeden önce yazarın Sanatkârlar kitabından çocukluğundan bir bölümü, annesinin kendisinden uzakta Moda’da yaşadığı günleri anlattığı şu satırları okumak gerek: “Moda’da Meliha Hanım’ın evi yanıyor diye bağıırıyordum. Şimdi çok güzel hatırlıyor ve çok iyi tahlil edebiliyorum: bu bağıırışlardan garip ve acı bir haz duyuyordum. Utanan, ızdırap çeken ve intikam alan bir haz.”

Sadece okuduğumuz Sultan Hamid Düşerken ’de değil, Nahid Sırrı’nın hemen hemen tüm roman ve öykülerindeki kadınlar güçlü karakterleriyle öne çıkar, olayların gelişiminde belirleyici rol oynarlar.

“Cin gibi”, “fettan”, “hırslı”, “kıskanç”, dönemin baskıcı ahlak anlayışına göre “gözü kara”, “cinsel dürtüleri güçlü”, “özgüvenli” sadece erkeklerle olan ilişkilerinde değil, hemcinsleriyle olan ilişkilerinde de “içten pazarlıklı”, “müreffeh yaşama özlemi” olan, dönemin dayatılan “egemen erkek kültürünü” ters yüz eden, “gri veya kara” kişilikler olarak nitelenen bu kadınlar girişteki sorunun cevabına ip ucu olabilir mi bilemem.

Nahid Sırrı Örık’in in kadınlara bu bakışının ardında, Kösem Sultan, Saray Kadınları ve Eski Zaman Kadınları Arasında kitaplarında da görüleceği gibi saraya yakın bir kültürde yetişmesi, tarihe olan merakı, bazılarını tanıdığı, bazılarını da aileden dinlediği saray entrikalarında kadınların oynadığı rollerin etkisinde kaldığı, kadınları, hele de romanlardaki “anneleri” hırpalarken babasından 4 yaşındayken boşanan ve ikinci evliliğini yapan annesine yönelik tepkilerinin yansıması olabilir.

Bu nedenle A. Ömer Türkeş’in Nahid Sırrı için “...kahramanlarının iç dünyalarında kopan fırtınaları kendi ruhundan üflemişti.” demesi daha bir haklılık kazanıyor.

Oğuz Demiralp’in,” Örık’in bütün kadın kahramanlarını bir araya getirsek bir cadılar müzesi oluşturabiliriz.” Saptamasına kötülüğün cinsiyetsiz olduğuna inan benim katılmam ne mümkün.

XI) NAHİD SIRRI ÖRİK'İN ERKEKLERİ

Nahid Sırrı Örık'in erkekleri, fiziksel olarak etkileyicidir. Genç ve yakışıklı, “erkek güzeli”, hatta “güzel değil, çok güzeldi” betimlemeleriyle sık sık karşımıza çıkarlar.

Bu erkekler ya “güzellikleri” ile kadınları “elde eder”, ya da paraya olan zaafı nedeniyle kadınlar tarafından “elde edilirler”, genellikle kendilerinden büyük kadınlarla birlikte olan bu “zayıf karakterli”, “dikiş tutturamamış”, “mirasyedi” erkeklerin yaş ve fiziksel olarak tam tersi olanlar da ,zengin oldukları için yaşça kendinden küçük kadınları “elde eden” kahramanlar olarak karşımıza çıkarlar.

XII) “CUMHURİYET Mİ, SALTANAT MI?” YOL AYRIMINDA NAHİD SIRRI ÖRİK

Nahid Sırrı için doğruluğu tartışılır genel yargı şudur: Nahid Sırrı, cumhuriyet döneminde yaşamış, ne ki cumhuriyetçi olmayan bir yazardır.

Saltanatın nimetlerinden yararlanmış aileden gelmiş olması nedeniyle beklenenin tersine Nahid Sırrı saltanat bağına, saltanat özlemine düşmemiş gerektiğinde saltanat anlayışını yerden yere vurmuştur.

“İstanbul Sarayı milletin dertlerini haber almaz ama kendine gönderilmeyen hazinelerden ve böyle güzel kızlardan pek tez malumat alır.” Ve sadece bir eyalet değil, bütün bir ülke, ülkeler zulüm ve sefahatine peşkeş çekilmişti. Kösem Sultan'dan aldığım ve diğer kitaplarında da benzerlerine sık rastladığımız bu alıntılar için bilmeyen biri rahatlıkla , “Bunları iflah olmaz bir saltanat düşmanı yazmıştır “diyebilir.

Genç Cumhuriyet'teki “bürokrasiye”, “adam kayırmacılığa”, “yolsuzluklara” yönelik eleştirilerin cumhuriyete karşı olmak anlamına gelmediğini, geçmiş özelemeyen ama geçmiş yad etmekten mutlu olmanın da saltanat özlemi olmadığını bilmek gerekir.

Nahid Sırrı'nın bütünü ele aldığımızda, özellikle düz yazılarını incelediğimizde dili dışında muhafazakâr bir yanının olmadığını düşünüyor ve Nahid Sırrı'nın büyüünün /gücünün yukarıda alıntıladığım acımasız saltanat eleştirilerinden sonra bile içinden geldiği saraya yakın gruba “kılıç artıkları” diyebilmesinde yattığını düşünüyorum.

XIII) EDEBİYATÇILARA GÖRE NAHİD SIRRI ÖRİK

İlk bölümlerde belirttiğim nedenlerle, yıldırılmaya, dışlanmaya çalışılmış, zaman zaman edebiyatçı bile sayılmamış “cüzamlıymış gibi” davranılmış, yok sayılmış, O da deyim yerindeyse dişiyle tırnağıyla geldiği yerde tutunmaya çalışmıştır.

Fethi Naci, Nahid Sırrı'yı siyasi boyutu ile ele almış, “Abdülhamitçi” olarak damgalamış, Kemal Tahir daha da ileri gitmiş, Eve Düşen Yıldırım novellasının Selami İzzet Sedes'in Fransızca'dan adapte yoluyla Türkçe 'ye çevirdiği Bağbozumu adlı romandan çalıntı olduğunu ileri sürmüş Nahid Sırrı'yı” sapık hırsız” diyerek, aşağılamış, Cevdet Kudret de Nahid Sırrı 'ya olumsuz tavır takınmış, Tanpınar ise Nahid Sırrı'nın adını bile ağzına almamıştır.

Belki de böylesi sıkıntılı günlerinin birinde, 8 Temmuz 1950'de Samet Ağaoğlu'na, yazdığı mektup onun içinde bulunduğu ruh halini çok iyi anlatır.” O derece perişan olmuş, yorulmuş, hayattan korkmuş bir haldeyim ki, eğer bir elin beni azimle kurtaracağını hissetmesem, geçireceğim daha korkunç ve çaresiz günlerde cinnetin pençesine düşmekten artık korkuyorum. Müslüman olmasam intiharı düşünürdüm.”

Kuşkusuz hayattayken ona hakkettiği değeri veren yazarlar da olmuştur. Mehmet Behçet Yazar, Türk Meşhurları Ansiklopedisinde, Nahid Sırrı'ya olumlu cümlelerle yer veren İ. Alaadin Gövsakla gelen ilk isimlerdir.

Tahir Alangu 1968 'de yayımladığı Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman antolojisinde Nahid Sırrı'nın Abdülhak Şinasi Hisar ile birleşen çok yönlerinin olduğunu, roman kişilerine müdahale etmeyen duygusuz bir yazar olduğunu yazsa da Nahid Sırrı hiç dönemde A.Ş Hisar gibi “geriye dönük” olmamış, geçmiş hatırlamakla, hatırlatmakla mutlu olmuş, bunu yaptığı için de “gereksiz tekrarcılıkla” eleştirilmiştir.

Ahmet Oktay'a göre de “Söyledikleri ya hoş görülmemiş ya anlaşılmamıştır.”

Ölümünden çok sonra Hasan Bülent Kahraman ve Selim ileri gibi edebiyatçılar tarafından “Ahmet Hamdi Tanpınar'dan bile üstündü “diye anılması, tüm külliyyatının Oğlak Yayınları tarafından basılması, arşivinin taranarak derinliğine incelenmesi geç kalmış iade itibar olmaktan başka nedir ki...

XIV) NAHİD SIRRI ÖRİK'İN DİLİ

San'atkarlar kitabında yer alan ve bir romancıyı anlattığı “Beyazlanan Yapraklar” öyküsünde, “Arapça, Acemce, Fransızca idi ve güzel ve saf Türkçe'nin bahar ziyası kadar leziz ışığından bu sahifelerde zerre bulunmuyordu” derken belki de kendini eleştiriyordu.

Nahid Sırrı'nın, kendi seçkinliğini vurulmak için “saray Osmanlıcası” kullandığı söylene de yaygın olarak “konak Türkçesi” kullandığı, dil devrimine uyumsuz, alfabe değişikliğine uyumlu olduğu yargısı hâkim görüştür.

Yaşar Nabi ise Nahid Sırrı'nın bu dili fark yaratmak için özellikle kullandığını belirtir.

Kayahan Özgül,” Nahid Sırrı'nın dilini “istanbulin” ve “smokin” şekillendiriyor ve Osmanlı'nın geleneksel hayatı içinde şekillenen dili Fransızca'nın zenginlikleriyle birleştiğinde ortaya Nahid Sırrı'nın romancı dili çıkıyor.” diyerek konuyu noktalar.

Nahid Sırrı'nın dilde muhafazakarlığının bir örneği de sözcük sonlarında bulunmaması gereken (b, c, d, g) ünsüzleri kuralını yok sayması ve imzasını NAHİD olarak atmaya devam etmesidir.

Nahid Sırrı'nın çokça kullandığı yapıcı olumsuz, anlamca olumlu cümle kalıplarının okurlarının gözünden kaçması mümkün değildir.

XV) NAHİD SIRRI ÖRİK VE CİNSELLİK

Nahid Sırrı dönemin genel yargılarını yok sayarak cinselliğe cesaretle hemen hemen her eserinde yer vermiştir.

Eserlerinde hayatın olağan akışı içinde “hoş görülen” toplumsal cinsiyet kalıplarına yer verdiği kadar toplumsal cinsiyet kalıplarının dışına da çıkar.

Ebemin Hikayesi adlı öyküsünün bütününde, Kozmopolitler romanın ana temasında ve alt içeriğinde ensest ilişkiye, Yıldız Olmak Kolay mı? Romanında lezbiyen ilişkiye, yine Yıldız Olmak Kolay mı? ve Tersine Giden Yol romanlarında karşı cinsle olan ilişkilerde yaşanan duygu karmaşasına değinmiştir.

Bunların dışında, erkek kahramanlarının kadın kıyafeti giymelerine, partnerlerinin takılarını takmalarına Kiskanmak, Gece Olmadan ve Tersine Giden Yol romanlarında tanık oluyoruz.

XVI) TABULAR VE NAHİD SIRRI ÖRİK

Nahid Sırrı tabuların, toplumun kutsal bildikleri üzerine gider Kibar Fahişe adlı uzun öyküsünde geçen,” Peygamber bile yaşamının sonbaharında evlendiği Ayşe tarafından sevilmemiştir,” Büyük camilerdeki vaaz günlerinde ...sığır suratlı yaşlı hocaları düşünüyordu.” Cümleleri örnek olarak verilebilir.

XVII) NAHİD SIRRI ÖRİK DEMONİK BİR ROMANCI MI?

Sultan Hamid Düşerken'in Nimet'inden yola çıkarak kötülük yazarı olarak tanımlanan Nahid Sırrı'nın, diğer eserlerinde de boş durmadığı kötülüklerle uğraştığı bilinmektedir.

Ne ki kötülüklerle uğraşmak ile kötücül bir yazar olmak aynı mıdır?

Ona sorarsak bize, “Bir romancının kıymeti, fena insanlarda da nüans bırakış ile fena insanları toptan kötü etmemesiyle ölçülür.” Cevabını verir.

A. Ömer Türkeş buradan yola çıkarak, benim de katıldığım “Bizim kötülük dediğimizin, ona göre tam da bu hayatın bağrından çıkmışlığı ve hatta meşruluğudur.” Yorumunu yapar.

Hasan Bülent Kahraman,” İktidar, başka iktidarları kabul etmeyecek kadar kötüdür, Örık'in şanssızlığı özgürlüğü düşünmemiş bir toplumda yaşamaktır” diyor buradan da “Nimet, sert, ödünsüz ve otoriter kişiliği ile yıkılan makro bir iktidarın iktidarını kendi mikro kozmosunda ikame etme mücadelesini veriyor.”

Yargısına varıyor.

Bugün tartışma konularımızdan biri de “güç ve kötülük” olabilir.

XVIII) NAHİD SIRRI ÖRİK'İN TARİHİ ROMAN ANLAYIŞI

Nahid Sırrı'nın tarihi roman anlayışına girmeden önce roman üzerine söylediklerine göz atalım:

“Realizm denen mektebe girmek hevesinde olmamakla beraber bilmediğim muhitleri hikayelerimde canlandırmaktan çekinirim, fazla normal insanlarla meşgul olmaktan hazzetmem” yazarın bu açıklamasının yapıtlarında somutlaştığını aile bireylerini anlattığı Eski Zaman Kadınları Arasında kitabındaki

kahramanlarının roman kişilerine can verdiğini okur, Ankara'yı, Beşiktaş'ı, İhlamur'u, Yıldız'ı, bir zamanlar mezarlık olduğunu öğrendiğimiz Abbasağa parkını yani yazarın "muhitini" adım adım dolaşırız.

Nahid Sırrı, "Tarih nerede biter ve roman nereden başlar? Romancı tamamen muhayyilesinde yarattığı mahlukları istediği ve dilediği şekle koyabilir; halbuki yazdığı romanın şahıslarını tarihten almışsa, onlara dilediği şekli ve simayı verebilir mi? Sorusuyla romancının tarihe karşı sorumluluğunu vurgulamış ardından da "Tarihle roman arasında fazla laubalilik, fazla münasebet, bu son senelerin eseridir. Romancı mı müverrih mi olduğu pek de tayin edilemeyen yeni bir muharrir sınıfı peyda oldu ki..." diyerek "tarih", "roman" ve "tarihi roman" arasındaki hassas dengeyi vurgulamıştır.

XIX) NAHİD SIRRI ÖRİK'İN ÖYKÜCÜLÜĞÜ

İlk öyküsü Kibar Fahişe Zeynep 1927 yılında Fransa'da Fransızca bir dergide basılmıştır. İlginç olanın Sultanın Öfkesi öyküsünün İstanbul'da 1933 yılında Fransızca olarak basılmasıdır.

Nahid Sırrı'nın öykücülüğü de diğer alanlarda gibi tartışılmaktan nasibini almıştır.

Hasan Bülent Kahraman, "Örik, gerçekten romanlarının yapısıyla, tiplerine getirdiği derin ve sağlam yapısıyla gerçekten güçlü bir romancı "diyerek yere göğe sığdırmazken," Öykülerinin bazılarında da çok sağlam özellikler mevcut, gene de Örik bir öykücü değil, bir romancı" der.

Diğer yorumcular, örneğin Kayahan Özgül, Hasan Bülent Kahraman'dan farklı düşünür, Nahid Sırrı'nın "Büyük hikâyenin esaslarını belirleyerek onu kısa roman ve küçük hikâyeden ayıran ilk yazarımızdır." Diyerek bana göre hakkını teslim eder.

Nahid Sırrı, hikâye sınırlamasında kelime sayısının ölçü alınması çocukça bulur "hacim yerine konunun kriter olması" gerektiğini belirtir ve bize bugün tartışacağımız bir konu daha çıkar: Hikâyecilik ve romancılık ayrık küme midir, kesişim kümesi yok mudur varsa sınırları nasıl ve kimler tarafından çizmiştir ve bu çizgi bir kader midir?

Nahid Sırrı batıda yaşamış olmasının etkisiyle de olmalı tiyatroya da çok kafa yormuş, radyo ve sahne oyunları yazmıştır. Repertuvara alınmasına rağmen oyunlarının bazılarının sahnelenmesi görünmez eller tarafında engellenmiştir.

Para Uğruna ve Alın Yazısı oyunları İBŞ tarafından sahnelenmiştir.

Sanki Kemal Tahir'in bilinen üçlemesinin sonuncusu olan Yol Ayrımı romanına ilham verdiğini düşündüren, Kurtuluş Savaşından nemalananları eleştirdiği, Kurtuluş Savaşı'nı ve Mustafa Kemal'i övdüğü Sönmeyen Ateş oyunun gereken ilgiyi görmemesi de oldukça ilginçtir.

XX) NAHİD SIRRI ÖRİK'İN DERGİCİLİĞİ

Nahid Sırrı'nın 1924'de tek sayı çıkarabildiği bir dergi var MEBAHİS belki de devamı gelmediğinden, bunu bir başarısızlık olarak düşünmüş olacak ki bundan hiç bahsedilmez.

Daha sonra ,1933 yılında Yaşar Nabi Nayır, Sabri Esat Siyavuşgil ile birlikte Varlık dergisini kuruyorlar, söylenene göre derginin sermayesinin büyük bir bölümünü Nahid Sırrı verse de 1938 yılında dergiden ayrılıyor belki de ayrılmak zorunda kalıyor.

XXI) DÜZ YAZILARI

Bir Cihan Kaynanası 'nın yazarı Bahriye Çeri'nin saptamalarına göre 1928-1960 yılları arasında 43 değişik ve gazete ve dergide

- . Eleştiri kuramı,
- . Türk edebiyatı
- . Batı edebiyatı
- . Araştırma yazıları
- . Gezi yazıları
- . Edebiyat tarihinin müsveddeleri (Dergiler)
- . Dil
- . Tiyatro
- . Sanat eleştirileri

Başlıkları altında 4500 civarında yazı kaleme almıştır.

XXII) NAHİD SIRRI ÖRİK'İN ARŞİVİ

Nahid Sırrı ÖrİK'in zengin arşivi Taha Toros tarafından kapatılan Şehir Üniversitesine satılmış, üniversite kapatılınca arşiv Marmara Üniversite'sine devredilmiştir.

XXIII) DİP NOTLAR

- . Peygamber Muhammed'in mor Hırkalı resminin Hamid Görele tarafından yapıldığını,
- . Berlin'de hem de Şehzade Faruk'un bulunduğu bir balo da kimine göre operada, kimine göre şaka, kimine göre tercihi nedeniyle kadın kıyafeti giyip ve peruk takarak katıldığını,
- . Bir toplantıda," Sana etek yakışır." denilerek pantolonunu yırttıklarını,
- . Yusuf Ziya Ortaç'ın "Kırıtarak gelirken uzaktan Nahid Sırrı, Sanırım pantolonlu, ceketli kız gelir" diye beyit yazdığını,
- . Şair Halide Nusret Zorlutuna ile bir dededen amca çocukları olduklarını,
- . Ayşe Nesrin müstearını kullandığını,
- . Sultan Hamid Düşerken'i ilk yayınlayan Kanaat Kitapevinin sahiplerinin Ermeni olduğunu,
- . YILDIZ OLMAK KOLAY MI? 'nın Seniha Hikmet'i kurmaca mı, gerçek mi diye araştırırken Aka Gündüz'ün Selanik'te çıkardığı bir dergide bu adla yazılar yazdığını bu süreçte öğrenmiş oldum.

XXIV) SULTAN HAMİD DÜŞERKEN'İN SERÜVENİ

İlk kez 1947'de II. Abdülhamid Düşerken adıyla tefrika edilen roman yayınevinin tercihinin veya siyasi rüzgârın etkisine göre değişik adlarda basılarak günümüze kadar geliyor.

- a.i.1. Yayınevi 1956 KANAAT KİTAPEVİ Sultan Hamid Düşerken
 - a.i.2. Yayınevi 1976 SANDER YAYINLARI Abdülhamid Düşerken
 - a.i.3. Yayınevi 1994 ARMA YAYINLARI Sultan Hamid Düşerken
 - a.i.4. Son yayınevi OĞLAK YAYINLARI Sultan Hamid Düşerken
- 23.12.2021

2. mustafa sütlaş,

eş zamanlı olarak izmir'de de yazarın "kıskanmak" adlı romanı okunduğu ve konuşulduğu için, daha önce hiç kitabını okumadığım yazarın bu önemli iki kitabını üstüste okumak beni sevindirdi.

sevgili cevât onursal'ın seçtiği bu kitabı okuma grubundaki arkadaşlarım önermeseler normal koşullarda asla okumazdım sanırım. nahid sırrı'yı daha önce ismen biliyordum. ancak ona dair temel bilgim 'cumhuriyet'in okullarında okuyan ve kendisini solda konumlandıran bir kişiye nasıl olursa bende de öyle oluşmuştu. dolayısıyla onu, osmanlı yanlısı ve cumhuriyete karşı bir kişi olarak düşünüyordum. daha sonra k edebiyat dergisinde onun toplumsal cinsiyeti bakımından farklılığını öğrendim. bu onun en azından bu nedenle "gadre uğramış" biri olabileceği düşüncesi aklıma getirdi ve sonrasında okuma listeme aldım, kitaplarını araştırdım ve bazılarına eriştim. günün birinde okuma niyetindeydim. bu kararım düşünceden uygulamaya bu vesile ile geçti o yüzden izmir grubundaki sevgili sema çamlı, nuray turhan ve istanbul grubundaki sevgili cevât onursal'a çok teşekkür ediyorum.

romana dair değerlendirmem, tıpkı kıskanmak için yaptığım değerlendirmenin bir benzeri olacak:

"her şeyiyle bir roman ve bir tarihi roman!"

bunu romanın bütün unsurlarını içerdiği için söylüyorum. orada kurduğum cümleyle ifade edersem;

"gerçekten bir roman, kurgu, tema, ayrıntılar, anlatım özellikleri, betimlemeler, hepsi yerinde. üstelik öz ve basit biçimde, lâf kalabalığına getirmeden, ahkâm kesmeden yazılmış. kanımca bir roman olma bağlamında hiçbir eksiği yok. "

buna ek olarak bu romanda, anlatılan döneme dair sahip olduğum tarihsel bilginin taraflılığını da ortaya koyan yanların olması dikkâtimi çekti.

ele aldığı dönemdeki siyasetteki ayak oyunlarını ve gündelik yönelimleri göstermesi bakımından da olcukça önemli hattâ güncel benzerlikleri bakımından da yararlı bir okuma olduğu söylenebilir.

romanı bir yandan okurken bir yandan da romanda anlatılan kişilere benzer kişilerin şimdilerde de olup olmadığını düşündüm: örneğin günümüzün mehmet şahabettin paşa'sı kim olabilir, ya da "emekli binbaşı/milletvekili" şefik'ler günümüzde kimlerdir? bunlar aklıma geldi, çünkü aradan geçen 150 yıla yakın döneme karşın gerçekten de yaşananların pek çok benzerliği ve ortak yanları var.

osmanlı'nın tarihini, özellikle de son dönemini cumhuriyet'in ona yönelik redci ideolojisi nedeniyle çok az biliyoruz. aslında abdülhamid ve son dönem ağırlıklı olmak üzere 1750'den sonrası, yani kapitalizmin dünyada yerleşik düzen hâline geçmeye başladığı andan itibaren yaşanan dönem iyi irdelenmeli. bu bağlamda da henüz bitiremesem de bazı okumalara başladım. bu dönemin temel belirleyici unsuru, osmanlının yeğlediği ekonomik ve politik sistem kadar, dünyada kapitalizmin erişmiş olduğu düzey, ihtiyaç ve önceliklerinin etkisinin belirleyici olduğunu söyleyebiliriz. yine de bu dönem tüm osmanlı coğrafyası bakımından, yani ortadoğusundan, balkanlara, kuzey afrika'ya ve azerbeycan'a, suudi arabistana kadar irdelenenmeli kanımca. dolayısıyla bunları bilmeden de romanın iddia ve savlarına yönelik bir değerlendirme yapmak ve doğru sonuçlar çıkarmak çok da olanaklı değil bence. ancak kitabın benim aklıma bazı soruları getirdiğini ifade etmeliyim.

romanda asıl karakter olan ve genel yaklaşım itibarıyla "kötücül, ihtiraslı ve kocasının mahfına neden olan bir kadın" olarak nitelendirilen nimet'i ve yapmaya çalıştıklarını da iyi anlamak gerektiğini düşünüyorum. onu tıpkı "kıskançlık"taki seniha için söylediğim gibi ben negatif ve kötü bir kadın olarak düşünmüyorum. her şeyden önce onun koşullarını doğru anlamak ve değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum.

nahid sırrı onu oluştururken bazı özel durumlar kurgulamış: annesinin babasıyla ve kahyayla olan ilişkisi burada, o dönemdeki bir kadın açısından önemli bir etken olmalı. öte yandan romanda "iyi bir eğitimi" olduğu hissettirilse de, eğitimiyle ilgili çok fazla bilgi yok. özellikle o dönemin güncel kadın mücadelesi ve bunlardan etkilenmesi ya da bunlara yönelik düşüncesini hiç bilmiyoruz. sadece düşünen, düşündüğünü söyleyen ve "ben"inin farkında olan bir kadın olarak çizilmiş. bu nedenle söz konusu olaylara yaklaşımındaki düşünce ve kararlarının kökeninde bir eğitim ve bilginin mi, yoksa gerçekten bazı yerlerde dile getirildiği gibi içindeki eksiklik ve bunun yol açtığı ihtirastan mı kaynaklanıyor bunu net olarak tanımlamak çok kolay değil.

şurası çok kesin ki nimet'in yarına dair bir güvensizliği var ve bu sıkıntılı durumu aşmak için etkin bir konumda olma isteği söz konusu. dolayısıyla ihtiras mı yoksa yarın endişesi mi onu bazı yanlış kararlara sevk ediyor. burası bence doğru irdelenmeli. dahası aldığı kararlar da bir varoluş meselesi olduğunu gösteriyor ki bu da aslında zamanı itibarıyla yok sayılan bir kadının bu varlığını ortaya koyma amacıyla yapılmış davranışlar olarak da düşünülebilir.

yazar bence nimet'in yükselme ihtirasından daha çok bu öykü çevresinde aslında bir dönemin aktörlerini irdelemek amacıyla bu romanı yazmış olmalı. roman 1957'de kitap olarak yayınlanmış, ancak eleştirmen zeki coşkun romanın yazımını 1946 ve öncesi olduğunu söylüyor. bu dönemi düşünürsek ikinci paylaşım savaşı ve alman faşizminin bu romanın en azından yazım sürecinde bazı etkileri olmalı. bu dönem aynı zamanda chp'nin alman faşizmini benimseyerek ikili bir yapı gösterdiği de bir dönem. bunu ittihat terakki'nin kalıntılarından en azından "faşist" yanlarının chp bünyesinde ağır bastığı bir dönem olarak da tanımlayabiliriz. ayrıca köy enstitülerinin kuruluş ve kapatılış dönemi de aynı zamana denk gelmektedir. dolayısıyla chp ve hemen hemen o sıralarda geçilmeye çalışılan demokrasinin, ittihat ve terakki örgütü dolayımında eleştirisi için yazılmış olabileceği aklıma geliyor. 1950'de demokrat parti iktidarı ve chp/ittihat terakki erkinin etkisini kaybetmeye başlaması bu eleştirinin ifadesini kolaylaştırmış olabilir. dolayısıyla burada romanı n.s.örük bakış açısıyla bir dönemin değerlendirmesi olarak göreviliriz.

bu noktada seçtiği nimet ve onun evlendiği binbaşı şefik karakterinin tarihsel gerçeklik bağlamında karşılıkları olup olmadığı da aklıma geldi. düşününce ilk aklıma gelen kişi enver paşa oldu. çünkü o ittihat terakki'nin kurucularından birisiydi ve karısı da emine naciye sultan, osmanlı padişahı sultan abdülmecit'in torunu ve şehzade süleyman efendinin kızı ve 35. osmanlı padişahı V. mehmet'in (mehmet raşat) yeğenidir. ikinci isim ise fiilen evlilik noktasına gelmemiş olsa da son osmanlı padişahı mehmet vahidettin'in üç kızından birisi olan sabiha sultan'la evlenmesi önerilmiş olan yüzbaşı mustafa kemal'dir. naciye sultan'ın

nimet gibi bir kadın olup olmadığını bilmiyorum ama romansal gerçekliğin tarihsel gerçeklikle örtüştüğü düşünülebilir.

ele aldığı konu ve dönem ise çok önemli ve dıkça ele alınan bir dönemdir. cumhuriyeti kuran erkin temsilci ve teorisyenlerinden birisi olan yakup kadri de 20'li yıllarda önce "kiralık konak"ta sonra da 1927'de "hüküm gecesi" ve 1928'de "sodom ve gomora"da aynı dönemdeki bazı olayları anlatan romanları yazmış ve yayınlamıştır. bu üç romanın birlikte anlattığı dönem aslında ns örik'in "sultan hamid düşerken"de anlattığı dönemle çakışmaktadır. benzer biçimde cumhuriyet ideolojisine yapın ya da ortada yer alan pek çok yazar da aynı dönemi yazmıştır. ancak n. sırrı'nın yeğlediği bakış açısı ise neredeyse onların zıddıdır. buradan yola çıkarak romanı değerlendirirken bu tarihsel durumları da düşünmek gerekir bence. yine tam bir değerlendirme yapabilmek için tarihi olaylara dayanan ve onun gibi liberal temelde değil de daha soldan bakan başka yazarların, özellikle kemal tahir'in yazıları ve roman taslaklarına bakmak da gerekir. onun da bu konuya dair birkaç roman taslağı kurguladığını biliyorum.

romandaki temel karakterlerin tek yanlı ve klişe tipler olarak anlatılmayışı, ait oldukları sınıf ve kesimlerin genel özelliklerini yansıtan birer tip olmalarını sağlamıştır. onların hiçbirisi ne tümüyle yanlış, ne de tümüyle doğruyu yapan insanlar değildirler. sırasıyla kendileri, yakınları, çevreleri, varlıkları, bekâları, ait oldukları grupları ve sahip oldukları düşüncelere uygun davranan insanlar olduğunu söyleyebiliriz. bu açıdan batıda gördüğümüz benzer klasik anlatılarla koşutluk kurabilmek mümkündür.

romanda dikkâtimi çeken üç unsur var:

birincisi "kadın"ların kendi varoluşlarını ortaya koymak için baskın roller üstlenmeleri. (nimet'in ve annesinin, hattâ kahyanın karısının tutumları çok önemli bence)

ikincisi ise ittihat terakki'nin içinden gelen bir kişinin kişisel çıkarları doğrultusundaki değişiminin yanında ait olduğu grubun gerçekleştirdiği bir cinayet karşısında almış olduğu itiraz eden tutumdur. her ne kadar yazar öldürülen gazeteci hasan fehmi'yi savunma ve öldürülmesine itiraz edip hesap sorma isteğidir. (nahid sırrı bu konuyu anlatırken gazetesinin gerçek rolü ve önemine göre çok aşağıda ve geride bir şekilde tanımlamayı yeğlemiş, bir anlamda onu sıradanlaştırarak göstermiştir.ama bence bu da aslında itirazın anlamını büyüten bir şeydir, çünkü gazetecinin niteliği ve politik olarak benimsediği yana bağlı olmaksızın öldürülmüş olmasına yönelik yapılan itiraz, bunu daha anlamlı ve değerli kılmaktadır).

bu bağlamda bir üçüncü unsur, mehmet şahabettin paşa'nın aldığı rüşvete dair hem yakınlarının hem de ilişkili kişilerin tutumlarının açıkça ortaya konulması, başka bir deyişle özellikle tartışılmaya çalışılmasıdır. nimet'in babasının aldığı rüşvete yönelik düşünce, algı ve tutumu hem olayın yaygınlığını göstermek bakımından çarpıcıdır. öte yandan aynı ya da benzer davranışı daha sonra bir ittihatçının da benimsiyor olduğunu ortaya koyması bakımından nahid sırrı önemli bir gerçeği ortaya koymuş olmaktadır.

ben tarihin, belki de tarihçilerden daha çok yazarlar tarafından doğru şekilde yazıldığını düşünürüm. çünkü onlar merkezin benimsediği ve benimsetmeye çalıştığından farklı yanları de ortaya koyup görünür kılarlar. bu bakımdan da nahid sırrı'nının önemli bir gerçek yeri ve değeri gözardı edilmiş bir yazar olduğunu düşünüyör.

bu arada ziya öztan'ın aynı romandan yola çıkarak yaptığı filmin, romandaki konuları ele almakla birlikte idelolojisinin ve vermeye çalıştığının n. sırrı'nınkinden çok farklı olduğunu eklemeliyim. bu da aslında yazarın eleştirdiği şeyin geçerliliğini göstermesi bakımından çok tipik bir tutumdur.

tüm bunları fark etmeme ve düşünmeme neden olduğu için sevgili cevât onursal'a bir kez daha teşekkür ediyorum.

3. İpek Uğur Bilge,

Sultan Abdülhamit Düşerken kolay okunan bir kitap. Her ne kadar yazıldığı tarih nazara alındığında kullandığı Osmanlı Türkçesi ağır ve yersiz olarak nitelendirilse de ben romanın dilini yaşam dönemi için uygun buldum, hatta bu kelimeler beni hikayenin içine çekerek benim de ,adeta o ortamda yaşamamı sağladı diyebilirim. Tarihsel olarak çalkantılı bir dönem, 2.Mesrutiyetn ilanı, hürriyet ortamı, istibdatin nispeten gerilediği bir dönem, uzun iktidarından sonra yorgun ve bıkmış bir sultan, buna rağmen yaşam tarzından hükümlanlığın dan vaz geçmeyen bir kişi, bu süreçte gelişen irtica hareketleri, 31Mart vak'ası ülkede huzursuzluk,menfaat çatışmaları yaratıyor. Roman kahramanlarına gelince,Sultan, kızı Nimet ,eşi Şefik bey

ve hatta Kahya ve paşaların hepsi şahsi menfaatler ve yeni kabinede yer alma çabası içindeler. İnsan egosu hangi şart içinde olursa olsun öncelikle kendisini tatmin etme çabasında oluyor. Sevdigi eşini yanlış telkinlerde ölüme gönderen Nimet, pişmanlığını rağmen kendini ülkeden kaçarak kurtarıyor. İnsanların bazı imtiyazlarla doğduğu veya sonradan kazandığı vasıflar nedeni kendini üstün görmeleri ,alt sınıfları kınaması da insan mayasının niteliği olsa gerek.Zaman zaman romanın bir tarih kitabı hüviyetine burumesi, hele o sürü ile paşa isimleri kafayı karstirsa da kolay ve rahat okunan bir eser.Devamini yarın görüşmek üzere iyi akşamlar dilerim

5. Ersin Bolkol,

SULTAN HAMİD DÜŞERKEN

Nahid Sırrı Örik derinlemesine kişilik değerlendirmeleri,tarih çözümlemeleri ile çok kuvvetli yazarlarımızdan birisidir.

Serez’de mutasarrıf (Sancak yöneticisi)bıraktım diyor “Osman Paşa” için.Elinde tehdit telgrafı ile Sultan Hamid...II.Meşrutiyet’in hemen öncesinden başlayan dönemini konu alıyor Osmanlı İmparatorluğunun.

Yakın tarihimizin değerlendirilmesi tarihçilerin işi tarihi,bir roman öznesi olarakalan yazarların eserleri de biraz tarih biraz kurgu şeklinde algılamamız gereken eserlerdir.

Bu eserleri okurken bazı taşları yerine oturturuz.

“Sultan Hamid Düşerken”Gerçek bir tarihsel romandır denebilir.Osmanlı İmparatorluğunda;Meşrutiyetin ilanından Hareket Ordusunun İstanbul a gelişine kadar uzanan tarihsel kesitteki toplumsal ve siyasal gelişmeleri ,roman karakterlerinin bilincinde meydana getirdiği dönüşümlerin içine yerleştiriyor;

Bu dönüşümlerin bireyin duygu,ve deneylerindeki biçimlenişini öne çıkarıyor.

Burada soyut bir çözümleme değil somut bir temellendirme vardır.

Toplumsal ve politik dönüşümler çok hızlı ve dengesiz bir gelişme gösterdiği bu tarihsel dönemi,Mehmet Şahabettin Paşa ,Nimet ve Binbaşı Şefik Bey’in birer tarihsel özne olarak gösterdikleri somut etkinliklerde onların duygu davranış düşünce ve edimlerin de ortaya koyuyor.

“Nimet” iki Meşrutiyet arasında doğmuş,somut insansal oluşumunu Abdülhamit’in mutlak egemenliği süresinde tamamlamış,algılaması bu yönetimin getirdiği normlar çerçevesinde şekillenmiş bir roman tipidir.

II.Meşrutiyetle birlikte Nimet politik yaşamda etkin bir rolü benimsemeye başlıyor.

Kararsız ve dengesiz politik koşullarda Nimet akıl almaz ölçüde tutkulu ve hırslı bir tipe dönüşüyor.

Roman bu açıdan ülkemizin bu gününe bile ışık tutacak bir anlam esnekliğine sahiptir.

Geleneksel Osmanlı bürokrasisinin durumu;rüşvetlerle anılan sadrazam Sait Paşa başta olmak üzere diğer Nazırlar,ülkede faaliyet gösteren yabancı şirketlerde yüksek mevkiler işgal edenler,Padışahın yakınları ve Saray’a girmiş kişilerdir.

İttihat ve Terakki Cemiyetiyle Ordu yavaş yavaş ,ihtiyatla eski bürokrasinin yerini alacak ve emperyalizm karşısında selefıyla aynı bağımlılık durumuna düşecektir.

Mehmet Şahabettin Paşa birtakım yabancı şirketlere verilen ayrıcalıklar dolayısıyla “aldığı rüşvetlerle”ihya olmuş bir Osmanlı Paşasıdır.

Romanda Talat Paşa ‘nın İttihat Terakki ile ilgili tespitleri şöyle;

“İstibdadı tıktık,her şeye hakim olduk,diyoruz.Hakikatte ise disiplinsiz,bilgisiz,hazırlıksız bir avuç insandan ibaretiz” diyor.(S:205)

Büründüğümüz arkasına gizlendiğimiz esrar perdesi altında hiç de kuvvetli olmadığımızı sezenler var,sezenler artıyor.Bunlar hep birden hücumla kalkar ve kalkınca da Abdülhamid den yardım görürlerse ne olacak.(S:205)

Kısaca Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Özgürlük Hareketinden bahsederek :

===1865”Yeni Osmanlılar Cemiyeti”

Abdülaziz döneminde;Namık Kemal,Şinasi,Ziya Paşa,Mithat Paşa,Ali Suavi

Siyasal yapıyı değiştirmek için ve de ilk Özgürlük Hareketi

Mithat Paşa—Abdülaziz ‘i tahttan indiriyor.V.Murat dönemi.6 Eylül 1876 ll.Abdülhamid

Bu dönemde I.Meşrutiyet’in ilanı

Kanun-i Esasinin(Anayasanın)kabulü

Ancak Abdülhamit 93 Harbinin yenilgisini bahane ederek Meclisi kapatıp anayasayı askıya alıyor.1877/1878 yılından itibaren 30 yıl tek başına iktidar(istibdat dönemi)Mithat Paşa da suçlu bulunuyor.

===1889 İttihadi Osmanlı Cemiyeti

===1894 Osmanlı Terakki ve İttihat Cemiyeti

===1906Osmanlı Hürriyet Cemiyeti

===1907 İttihat ve Terakki Fırkası

1909 da Selanik de toplanan kongrede Mustafa Kemal in önerileri vardı.Cemiyet açık yasal ir parti olsun,askerler siyasetten çekilsin ve masonlukla ilişkisini kessin.Bu öneriler kabul edilmediği gibi Mustafa Kemal yönetici kadrodan çıkartıldı .

===1913 İttihat ve Terakki Fırkası

===1918 Kapatılıyor Kasım ayında..

6. Semra Kılıçtepe,

Nahid Sırrı nin okudugum ilk kitabı ,Serdar Soydan'ın anlattığı gibi ilk kitabında hayran kalıp butun kitaplarını okumak isteyecek kadar beni etkilemedi ...

Ben adından olsa gerek kitaba başlarken Abdulhamidin hayatını anlatacağını düşünmüştüm ama okurken anladım ki o dönem birçok yazarımızın yaptığı gibi gene bir paşa konağı ,zevcesi ,refikası ve onların çevresinde gecen olaylar ...

Bizim talebelik yıllarımızda Abdülhamit bir kısım için kızıl sultan diğer bir kısım içinse ulu hakandı ,o zamanlar meraktan iki tarafında yazdığı kitaplardan hayatını okumuştum.Simdi tekrar okumaya baslayınca baktım hakkında oldukça çok kitap okumuşum da hala nerelerde doğru yaptı ,yaptı mı bilemiyorum ...

Tabi bu arada esas ittihat ve terakkiyle ilgili de oldukça fazla kitap okuduğuma karar verdim aslında benim.gibi talebeliginde tarih derslerini hic sevmeyen ,hatta ikmale kalan biri için bir çelişki gibi görülsede tarih ders olmaktan çıkınca öğrenilmesi gerektiğine karar veriliyor.

Okudugumuz kitap tabi ki bir roman ama içinde ki kisiler gerçek olunca onu daha bir ciddiye almam gerektiğini düşündüm ,bence Nahid Sırrı kitap boyunca yer yer eleştirse de (paşaların yaşlılığı ,hırsları ,rüşvet yemeleri)çoğunlukla tarafını belli ediyor 31 mart gibi kanlı bir olayı o kadar basite indirgeyerek ve neredeyse masumane olarak anlatıyor ki ,arkasından selanikten gelen ordu sanki büyük bir zulme geliyormuş hissi uyandırıyor .

İttihat ve terakkici subaylar da Şefik örneğiyle küçültüyor (aileden utanma para karşısında arkadaşlarını satma)her ne kadar Talat ,Rahmi ve Nazım beyleri farklı gösterse de yer yer onların kıskançlıkları anlatıp okuyucu beynin de sanki böyle bir imkan çıksa onların da ideallerini satabileceği imajını yaratıyor.

Haklarında pek çok kitap okudugum ve ittihatçılar yaptıkları onca hataya rağmen vatanlarını gerçekten seven insanlardı ,tabi her yerde olduğu gibi onların içinde de hırsına ,para ve rütbe sevdasına düşenler olacaktı...

Konuyu biraz dağıttım galiba son dönem osmanlı ve cumhuriyet'in kuruluş günlerine girersek belki günlerce konuşmamız gerekir ...

Kitap o dönem yazarlarının çoğunun anlattığı seyleri belki biraz farklı bir görüş acısıyla anlatıyor ,Halit Ziya Usaklıgil ın Kırk yıl, Saray ve otesi bu konuda yazılanların dili çok ağır olsada en güzel örneklerindendir .Dediğim gibi belki o dönem yazarlarımızın çoğunun Nazımdan ,Peyami Safaya kadar paşa cocugu veya torunu olmasından daha çok bu tanıdıkları insanları anlatıyorlar ,görülen o ki çoğunluk bu kapalı görülen konaklarda ki ahlaki çöküntüyü konu alıyor hikayeyi bunun etrafında kurtuluyorlar .

Nahid Sırrı da aynı yoldan devam ediyor ama onun anlatımında aynı ölçüde kınamayı ,küçük girmeyi hissedemedim.

Kitap hakkında söyleyebileceğim çok fazla bir şey yok .

Reşat Nuriden ,Ahmet Altana ,hatta Ahmet ümide kadar bol bol işlenen bir konu hakkında yazılmış vasati geçmeyen bir roman ...

Bir baska kitabını okumadığım için yazar hakkında bir hüküm verme hakkını kendimde göremiyorum ...

Dün gece geç vakit seyretmeye çalıştığım filmi (Tabi eski trt günlerinde seyretmiştim)kitabın eksik bıraktığı yerleri senarist tarafından doldurulmaya çalışılmış ,Trt nin bütün imkanlarından faydalanılarak oldukça kalabalık bir kadroyla çekilmiş ama sonuna kadar henüz seyredemedim

Bu arada Cevat beye teşekkür etmek istiyorum bir müddettir biraz kenara attığım tarihi okumalarına tekrar dönmeme sebep olduğu için .

Ogleden sonra görüşmek üzere sevgiyle kalın

7. Havana Öngeoğlu,

Merhaba Mustafa bey, yarın öğleden önce dışarda olacağımdan şimdiden göndermek istedim. Selamlar.

Nahid Sırrı Örik, Sultan Hamid Düşerken

Nahid Sırrı Örik, (1895-1960) yılları arasında yaşamış; Türk hikâye, roman ve oyun yazarı. Eğitimli, kültürlü ve üst sınıftan bir ailenin oğlu olarak özel eğitimler almış, kıymetli okullarda eğitime başlamış, eğitimini tamamlamadan okullardan ayrılıp 1. Dünya savaşının başlamasıyla 1928 yılına kadar yurt dışında yaşamıştır. Yazarlık ve gazetecilik hayatına Ankara ve İstanbul'da devam etmiştir. Döneminde kabul görmeyen bir durum olan eşcinsel kimliği, eserinde toplum tarafından geride bırakılmak istenen Osmanlı geçmişini geride bırakmıştır. Hikaye, roman, oyun, inceleme, gezi, hatırat şeklinde eserler vermiştir.

Örik, kendinden sonra gelen yazarları etkilemiştir. Eserlerinden okuduğumuz “Sultan Hamid Düşerken” romanı 1976 yılında Kemal Bekir tarafından oyunlaştırılmış, 2002 yılında Ziya Öztan tarafından filme çekilmiştir. Film izledim, çok zengin bir oyuncu kadrosuyla konu olarak romana bağlı kalsa da daha yüzeysel bulduğum bir film oldu. Paşanın kızı Nimet hanımı canlandıran Meltem Cumbul rolünün hakkını vermiş.

Romanın kapsadığı zaman; 2. Meşrutiyet'in başlangıcı olan Temmuz 1908 ile Abdülhamid'in (1842-1909) 31 Mart olaylarının İttihat ve Terakki tarafından bastırılarak tahttan indirilmesi arasındaki dokuz aylık bir süreyi kapsar.

Romanın basım zamanı; 1947

Romanın yazım zamanı; ?

Tarihi bir romandır. O nedenle bazı tarihi bilgiler not düşmek istedim: 33 yıl saltanat süren Abdül Hamid Osmanlı'nın 34. Padişahı (31 Ağustos 1876- Nisan 1909), ve 113. İslam halifesidir. V. Murat'tan sonra tahta geçti. Abdül Hamid'den sonra tahta Abdülmecid'in oğlu V. Mehmet Reşat padişah oldu. İttihat ve Terakki (birlik ve ilerleme) 1889 yılında kuruldu, 1918 yılında faaliyetine son verildi. Üç paşalar olarak anılan Enver, Talat ve Cemal paşalar roman karakterleri arasında geçer. Yine romanda adı geçen Said Halim Paşa'da 1913'ten sonra önemli bir kişilik olarak yer alacaktır. Sloganları; adalet, hürriyet, eşitlik, kardeşlik olan İttihat ve Terakki Selanik'te kurulmuştur.

2. Meşrutiyet'in ilanı ve sonraki dokuz aylık süreçte olup bitenleri konu olarak seçen yazar, yapıtını gerçekçi bir dille anlatmış. Kullanılan dilin döneminin dili olması nedeniyle okumakta biraz zorlandım ancak anlam bütünlüğünü bozmayan, akıcı bir şekilde yazılmış olmasını beğendim. Diğer yandan geriye dönük tarihsel birçok olayı hatırlatması açısından çok yararlı buldum. Her ne kadar yazar Abdül Hamid yanlısı gibi görünse de yapıtında gerçekçi bir anlatım seçmiş olduğunu düşünüyorum. Romanın en başında (s.6) Sultan Hamid üzerinden Osmanlının yıpranmış, çökmüş ve yorgunluğunu hikayeletirmiş. Betimlemeler çok çok başarılı. Kendimi anlattığı mekanlarda ve ortamlarda hissettim. Dönemin ileri gelenlerinin kışlık köşkleri ve yazlık yalılarıyla nasıl bir zenginlik içerisinde yaşadıklarını gözler önüne sermiş. Tam bir durum tespiti gibi.

II. Meşrutiyet'in ilanı ile padişahın, sadrazamın ve paşaların durumunu çok manidar bir şekilde ortaya koymuş. Bu paşalardan biri olan, II. Abdülhamid'e sadık, Meşrutiyet'e büyük ölçüde karşı, yaşlı Mehmet Şahabettin Paşa, kendisini tutuklanan, yargılanan ve sürülen “eski düzenin” bir parçası olmaktan kızı Nimet hanımın akılcı davranışları sonucu kurtulur. Gerçekçi ve güçlü bir kadın karakterdir Nimet. Mevcut hayat standardını korumak ve iktidar üzerinde etki sahibi olmak için yapmayacağı şey yoktur. Nitekim hayatına

soktuğu İttihat ve Terakki'nin en önemli adamlarından biri olan Şefik'in üzerindeki etkisi, evliliği ve Şefik'in sonu Nimet'in hırslarının bir sonucudur. Babasını, kendisini ve servetini kurtarmak için en etkili subaylardan olan binbaşı Şefik'i etkisi altına alarak, onun evlenmek istemesine kadar işi ilerletir. Hep ama hep şartları vardır; askerlikten istifa edip mebus olması, babasının korunması ve meclisi Ayan'a atanması, dahiliye nazırı olması vb. Şefik'in hayatı kendi kontrolünden çıkar ve Nimet'in yörüngesinde dönmeye başlar ve sonunda bedeli çok ağır olur. Şefik İttihatçılar tarafından tutuklanır, Nimet ülkeyi kaçarak terk eder. Ne yazık ki yaşanmış birçok olaylara kaynaklık eden bu sonu yaşayan çok olmuştur İstanbul'da.

Romanın en önemli karakterleri; Maliye Nazırı Mehmet Şahabettin Paşa'nın kızı Nimet Hanım, Mehmet Şahabettin Paşa, Şefik ve Sultan Hamid. Yazar Nimet hanımı öne çıkararak 106.sayfada “ Eğer hayat dahi bir nevi piyes ise, o kendisine romantik değil de realist bir piyes rolü seçmiş bulunuyordu ve bu realist piyesin kabul ettiği rolünde aşk için en ufak bir fedakarlık da yazılı değildi.” dedirtir.

İkinci önemli karakter üzerinden; paşanın yaşı, yaşlılığı, yorgunluğu, idareyi evde Nimet'e mecliste başkalarına bırakan, romanın ortasında da mutlu mesut vefat eden biri. Kırk yıllık maliye nazırlığı sırasında İngilizlerden aldığı rüşvetle edindiği servetle hem yalı, hem köşk sahibi, zenginliğinin nereden geldiğine dikkat çeker yazar.

Şefik; Genç, inançlı, subay sınıfından Binbaşı rütbesinde, Edirne'li fakir bir ailenin oğlu, kendini mücadelesine adanmış, Selanik'ten İstanbul'a gelmiş önemli şahsiyetlerin arasında. Bir güzellik ve aşk uğruna bir insanı bir başkasının yörüngesine nasıl bu kadar kolay girer ve idealinden sapar çok algılayamadım. Yazar burada karakteri kurgularken ters yüz etmiş zavallı, itaatkar, hırsları uğruna inandığı ideallerini yok sayabilen sonunda da dramatik bir sonla devre dışı kalan bir kişi.

Tartışabileceğimiz konular:

-Eğer bayanların seçilme şansı olsaydı Nimet Hanım yine bu şekilde mi hareket ederdi.

-Yazar, İttihatçı ve binbaşı Şefik Bey'i neden bu kadar aciz, hemen davasını satabilen, yolundan sapabilen birisi olarak kurgulamış?

-Sultan Hamid, kitabın isminden de yola çıkarak makamının tam adamı olarak değil de daha mülayim, Meşrutiyetçiler'e ve Hareket Ordusu'na karşı daha kabullenir bir şekilde kurgulanmış? Oysa tek derdi artık başına bir şey gelmemesinin garantisini sağlamak gibi görünen, 31 Mart olaylarında pek de dahli olmayan bir rol oynayan, Hareket Ordusunun İstanbul'a girişi ve hedefine ulaşmasına çok da karşı koymayan bir tutum izlemiş.

8. Şükran Şenol,

"Sultan Hamid Düşerken" Kitabını ikinci sefer okuyuşum. Bir kaç yıl önce bir daha okumuştum. Her iki okuyuşumda da sözlük kullanarak okudum. Ağır dili beni zorlamış olsa da severek okudum.

Yazarımız zengin, kültürlü ve saraya yakın bir ailenin çocuğu olmasına rağmen eserinde tarafsız kalmayı başarmıştır. “Nahit Sırrı Örik” gölgede kalmış bir yazarımız. Eşcinsel kimliğinden dolayı o zamanki edebiyat çevresinden dışlanmasına ve gölgede kalmasına neden olmuş.

Romanda Mehmet Şahabettin Paşa, Nimet hanım ve Şefik bey kurmaca diğer karakterleri ise gerçekmiş. Romanın adı Sultan Hamid Düşerken olmasına rağmen Sultan Hamit kitabın başkahramanı değil.

Roman 2. Meşrutiyetin ilanı ile başlayıp 31 Mart olayları ve sonrasını da içine alan yaklaşık bir yıllık bir zaman içinde geçen iktidar savaşlarını, saray entrikalarını rüşveti , ikbali ve İttihat ve terakki partisini, Padişah yanlılarını anlatıyor.

Kitap bittiğinde aslında bizim memlekette iktidar edenler açısından değişen hiçbir şeyin olmadığını, Hırsın sizi vezirde rezilde yapabildiğini düşündük gördük.

9. Şebnem Balaban,

Yazar Nahid Sırrı Örikten okuduğum ilk kitaptı.Sultan Hamid dönemine ısık tutan,paşalar ve arka planda yaşayanların anlatıldığı bir roman.Tarih sevenler için güzel bir kitap.Dili çok ağır,mutlaka sözlükle okunmalı anlaşılması kolay degil.Kitap 2.Meşrutiyet ve 31 Mart ayaklanmasına kadar geçen süredeki idari sistemdeki

seksenlik paşalarıniktidar hırsınanlatıyor. Bir paşa ve paşa kızının ,onunla evlenen askerlikten istifa edip Milletvekiliolan subayın etrafındaki olayları anlatıyor. Aşk,sevgiyi umursamayan menfaatçi,hırslı bir kadın olan Nimetin yaptığı entrikaları anlatıyor.Şahsi konumları memleketin istikbalinin önünde görenler,her devrin adamların riyakar hayatı anlatılıyor.Bürakratik ortamdaki bu karakterlerle 1908-1909 yıllarında saraydaki değişimi anlatmaktadır.

10. Bengü Aksoy,

Nimet, yirmi üç yaşında, zeki ve güzel bir genç kızdır. Babası Mehmet Şahabettin Paşa, seksen yaşlarında, Osmanlı bürokrasisinde kırk yıldır görev yapan bir paşadır. Paşa, tek evladı olan Nimet bilgili, kültürlü ve el üstünde büyümüştür. Şahabettin Paşa, devlet işlerini de her zaman Nimet’le görüşüp, ondan akıl alır. 1908’de meşrutiyetin yeniden ilan edilmesiyle, kabinedeki paşalardan bazıları, halk tarafından istifaya çağırılır. İstibdadın tek tek hesabı sorulmaya başlanır. İstibdat döneminde devletin önemli kademelerinde bulunmuş Mehmet Şahabettin Paşa da bu soruşturmalardan korkar. Her zaman yaptığı gibi bu konuda da kızı Nimet’e fikrini sorar. Nimet, babasına çıkarlarını düşünerek kabineden istifa etmesini söyler. Padişaha ve kabinedeki paşalara muhalefet olursa, halkın öfkesinden kurtulabileceğini söyler. Ancak Şahabettin Paşa, yarım asra yakındır hizmetinde bulunduğu saraya bir anda sırtını çeviremeyeceğini söyleyerek bu teklifi reddeder. II. Meşrutiyet’in ilan edilmesiyle, mevcut kabine bozularak yeni bir kabine kurulur. Eski kabinenin paşalarından bazıları sürgüne de yollanır. Sürgüne gidenlerden biri de Nimet’in sözlüsünün babasıdır. Şahabettin Paşa da kabineden çıkarılarak emekli edilir. Emekli olmasına çok üzülen paşa, dağılan kabinedeki paşalarla aynı akıbeti yaşamaktan korkar. Nimet sözü bozar, hediyeleri iade eder. Bu günlerde Servetifünun gazetesinde hakkında çıkan bir yazıda, paşanın sahip olduğu serveti, yabancı devletlerden aldığı rüşvetle biriktirdiği yazılıdır. Nimet, babasının korkusundan, telaşe etmesinden, konuşmasından bu haberin doğruluğunu anlar. Babasına, bu yazının iftira olduğunu ifade eden bir yazı kaleme almasını ister. Nimet, yazıyı alıp yayımlamaları için Servetifünun gazetesine götürür. Orada bulunan İttihat ve Terakki Cemiyetinde görevli olan Binbaşı Şefik’le görüşür. Yazının gazetede yayımlanmasını temin ettirerek babasının diğer paşalar gibi olmadığını, şahıslarına ya da mallarına herhangi bir zarar gelmemesini ister. Nimet’in bir erkeğe karşı, kendinden emin ve cesur bir şekilde konuşmasından çok etkilenen Binbaşı Şefik, taleplerin hepsini kabul eder. Nimet, Binbaşı Şefik üzerinde bıraktığı etkiden memnun olur. Binbaşı Şefik’in kendisiyle evlenme amacıyla kapılarını çalacağını düşünür. Şahabettin Paşa, yaptıklarına teşekkür maksadıyla Şefik’i yemeğe çağırır. Şefik, bunca ihtişam ve debdebeyi görünce, kesinkes Nimet’le evlenmesi gerektiğini düşünür. Şahabettin Paşa, yemek sonrasında Binbaşı Şefik’e değerli taşlarla süslü bir sigaralık vermek ister. Fakat Şefik, Nimet’le evlendiğinde elde edeceği servetin yanında bu sigaralığın bir hiç olduğunu düşünür. Paşaya karşı gururlu bir Subay gibi görünmek ister ve hediye reddeder. Kısa bir süre sonra da Şefik, Nimet’i babasından ister fakat Nimet evlenmek için iki şart ortaya koyar. Bu şartları kabul ederse evlenebileceğini söyler. Bu şartlar; paşa kızı olarak basit bir askerle evlenemeyeceği için, mevkice yükselmesini ister. Diğer şartta babasının Ayan meclisine alınmasıdır. Nimet bu şartlarla bir taşla iki kuş vuracak, babası ömrünün sonuna kadar hesap vermek zorunda kalmayacak, kendisi de eşi ve babası sayesinde toplumda saygınlığını koruyacaktır. Şefik her iki şartı da yerine getirir. Tekirdağ’dan mebus seçilir, meclise girer. Kayınpederini de ayan meclisine aldırır. Düğünlerine Şefik’in ailesi köylü olduğu için çağırılmaz ve Şefik’in arkadaşlarından ortama uygun olabilecek birkaç kişi çağırılır. Düğünden kısa bir süre sonra Şahabettin Paşa vefat eder. Paşanın vefatından evvel yazdığı vasiyette tüm mal varlığını Nimet’e bırakmıştır. Bunu fırsat bilen Nimet, annesinin ilişkisinin olduğunu bildiği, babasının kâhyası Hilmi Efendi ve dolayısıyla ailesini evden kovar. Annesi İzzet Hanım’ın yanında kalmasına izin verir. Devlet işlerine aşına olan ama Babası varken istediği gibi hâkim olamayan Nimet, kocası Şefik’i istediği gibi yönlendirmeye başlar. Şefik’in mebusluğu ona yetmez, bakanlığa yükselmesini ister. İttihat ve Terakki’nin, hükümetin başında olan Kamil Paşa’yı, Kanun-i Esasi’ye gerekli şekilde uymadığı gerekçesiyle düşürmesi gerektiğini düşünür. Şefik’i yönlendirerek, Kamil Paşa’nın görevden alınmasını sağlar. Bunu bir başarı olarak nitelendiren Nimet, Şefik’in aklının ucunda olmayan bir öneriyle bir bakanlığına gelmesinin tam zamanı olduğunu söyler. Karısının her dediğini yapar duruma gelen Şefik, yeni sadrazamdan Adliye Nazırlığını ister. Sadrazam, Şefik’i tecrübesiz bulduğunu söyler ve reddeder. Bakan olma istediği İttihat ve Terakki’deki arkadaşları tarafından duyulunca arkadaşlarıyla arası bozulur. İttihat ve Terakki aleyhinde olaylar olmaya

başlar. Nimet, İttihat ve Terakki'nin zayıflayacağını düşünür ve Şefik'e İttihat ve Terakki'ye karşı muhalefet etmesini ister. Şefik eski arkadaşlarının karşısında yer alır. Şefik saf değiştirdikten kısa süre sonra 31 Mart olayları gerçekleşir. İttihat ve Terakki üyeleri İstanbul'dan apar topar kaçarlar. 31 Mart'tan sonra kurulan yeni kabinede İç işleri Bakanı olur. Fakat 31 Mart olayının meşrutiyete darbe olduğu düşüncesi yayılır. Kabine mensuplarına karşı ayaklanmalar başlar. Selanik'ten hareket eden Hareket Ordusu'nun İstanbul'a geldiği duyulur. Nimet, Şefik'e, padişahın huzuruna çıkmasını salık verir. Bahriye ve Harbiye Nazırlığını da kendisine verirlerse Hareket Ordusu'nu İstanbul'a ulaşmadan durdurup padişahı koruyacağını söylemesini istese de Padişah, bu teklife sıcak bakmaz reddeder. Bunun üzerine telaşlanan Nimet, Şefik'e, padişaha yaptığı teklif duyulmadan Hareket Ordusu'na katılmasını söyler. Şefik, Hareket Ordusu'na katılmak için gece evden çıkar. Nimet sonradan, Padişaha yapılan teklifin duyulacağını düşünür. Kocasının sorgulanacağını ve kendisinin de yargılanmaktan kurtulamayacağını düşünerek korkar. Rus Büyükelçiliğine sığınarak Rusya'ya kaçar. Şefik'in Padişaha yaptığı teklif duyulur ve askeri hapishaneye atılır.

Romanın genel temasında İnsan duygularının mevki beklentisi, hırs, gelecek kaygısı, zenginlik beklentisi uğruna yok sayılışını görüyoruz. Sultan Hamid Düşerken romanı, II. Abdülhamid 'in kişiliğinden, politikasından ve hayatından da bahsederek bize çağın giyiminden, ev hallerinden, insan ilişkilerinden, tarihin akışından da bilgiler veriyor. Sultan Hamid Düşerken romanında Örik; II. Abdülhamit, Tevfik Paşa, Talat Paşa, Enver Paşa, Hüseyin Hilmi Paşa, Said Paşa gibi tarihte var olan gerçek kişilere romanda yer vermiş; siyasi olaylar ve toplumsal etkilerin kişileri etkilemesini de kurguladığı Mehmet Şahabettin Paşa, Binbaşı Şefik ve Nimet üzerinden göstermiş.

11. Ayşen Mert,

Nahit Sırrı Örik'in okuduğum ikinci kitabı, ona olan ilgim tv de yayınlanan eve düşen yıldırım dizisi ile başlamıştı, Abdülhamit Düşerken kitabını önden okumuştum. Tekrar göz attım, iyi bir uyarılama olmasa da filmi izledim. Kitap bir dönem anlatıyor, gerçek kişilerin arasında kurgu üç kişi, Şefik, Nimet ve paşa, bunlar da sistemde yer alan kişilerin temsilcisi, Şefik ve Nimet'in hikayesi siyasi gelişmelerin bireylerin yaşamındaki iz düşümleri, genel olarak kasvetli, kötümser ihtimaller dolu bir hava, kuşku, paranın ve iktisatlarının boyunduruğunda yaşayan insanlar, Sultan Hamit baskıcı karakter, hafiyelik ve jurnal sisteminden besleniyor, 33 yılın sonunda bir bezginlik, şefik'in teklifi karşısında halkını düşünen havasında, karşısındaki Jöntürkler yeteri kadar organize ve sağlam olmayan yurt içi ve yurt dışı faaliyetleri ile sahnede, geçmişlerinde sürgünler ve ölümler, aralarında çatışmalar var, Şefik davanın kişisel davaya dönüşmesinin temsili, Nimet; güçlü, güzel ve kaybetmekte olan bir sınıfın temsilcisi, Şefik yeni bir sınıfın temsilcisi, hızla yükselme hakkını kendinde gören bir orta sınıf bireyi, sınıfsal özellik olan cesaret ve cüreti var. Aynı zamanda bir kadının esiri olacak kadar da iradesiz bir kişilik, romanda siyasi ve toplumsal değişim ile bireysel ihtiyaçlar iç içe geçmiş, bu açıdan romana sosyolojik bir çözümleme olarak bakabiliriz, genel olarak üç eserin de baş karakterlerin kadın olduğunu ve aşırı batılılaşmış, şeytan kadınlar olduğunu söyleyebilirim, kendi açımdan erkek gözünde kadının hislerinin iyi, güzel ve net anlatıldığını düşünüyorum, bunun yazarın özel hayatı ile de ilgisi olabilir ☺ kitapta Sultan hakkında kötü bir yorum olmadığı gibi Jöntürklerle ilgili iyi bir yorum ve yönlendirme yok,

Akıcı, tarihi bilgiler de var ama bunlar yazarın kişisel görüşlerini yansıtıyor, çok okunmuş bir kitap değil ama edebi açıdan dönemine göre okunması gerektiğini düşünüyorum, kitabın son kısmı kadının yıkılmadım, menfatime göre ayaktaym mesajı veriyor, aşk açısından sorgularsak; var mı idi??? Çok güçlü ve doyurucu olmasa da okumuş olmak bana bir şeyler kattı 🦋

12. Şule Dandik,

Osmanlı İmparatorluğu'nun 34. padişahı II. Abdülhamid, V. Murat'tan sonra 1876 yılında tahta çıkmış ve 1909 yılına kadar İmparatorluğu yönetmiş bir padişaktır.

23 Aralık 1876'da Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk anayasasını ilan etmiştir imparatorluğun modernleşmesine yönelik çok önemli reformlar yapmıştır kendi güvenliğini garantiye aldıktan sonra 1878 yılında Meclisi kapatmış ve 30 yıl boyunca tekrar açmamıştır ama yönetimde Meşrutiyet anayasası olan Kanun-i Esasi şartlarını uygulanmıştır. Ruslarla yapılan 93 Harbi onun döneminde olmuştur

Günümüzde de geçerli olan Şişli Eğitim ve Etfal Hastanesi onun döneminde açılmıştır

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışını Kurnaz yönetimi ile 33 yıl geciktirmiştir 1908 de İttihat ve Terakki yanlısı bazı subaylar Manastır ve Selanik'te ayaklanmalar başlatmıştır bu baskılar üzerine 24 Temmuz 1908'de Abdülhamid Han II. meşrutiyet'i ilan etmek zorunda kalmıştır ancak İttihat ve Terakki muhaliflerinin çıkarttığı İsyan, hareket ordusunun müdahalesi ile bastırılmıştır işte bu dönemdeki İsyan 31 Mart vakası diye tarihe geçmiştir kitabımızda da bu dönem anlatılmaktadır

Yazarımız Nahit Sırrı Örik sanıyorum romanlarında kullandığı ağdalı dil ve Osmanlıca terimler Ayrıca cinsel tercihi sebebiyle çok ön planda olan bir yazar değildir Ancak ölümünden sonra kitapları daha çok basılmış ve okunmuştur yazarımızın geçen sene kıskanmak adlı romanını okumuştum orada kullandığı dil bu kadar ağır değildi o yüzden daha rahat okumuştum ama bu kitabı okurken Gerçekten çok zorlandım

Sanıyordum ki bu kitapta padişahın dönemi ve Osmanlı'nın çöküşü detaylı bir şekilde anlatılacaktı

Ama yazarımız kitabın en başında ve en sonunda padişah yönetimini kısa kısa yer vermiş olup daha çok o dönemde bakanlık yapmış bir kişi ve bu kişinin baskın karakterli kızı ile makam ve menfaat meraklısı eşi üzerinden kitap ilerlemiştir kitaplarında kadın ve erkeğin davranış şekilleri insanı ters köşe yapan nitelikte. Özellikle Tevfik ve Nimet karakterlerine kitapta çok fazla yer verilmiş.

Tevfik'in ve Nimet'in karakteri gerçekten o döneme tamamen zıt karakterlerdir Hiçbirinde Duygu ön planda değildir hırs şehvet maddiyat gösteriş mevki ön plandadır Nimet karakterinde Dominant Yapı geçerlidir bir milletvekili, paşa ya da bakan kızı olması ve de buna müsait olması nedeniyle çok modern eğitilmiş çok iyi donanımlı bir kişi olarak yetişmiştir hırslı yapısıyla eşi Tevfik'i çok iyi yönetmiştir o da zaten yönetilmeye müsait Şöhret ve mevki uğruna kendisini Binbir zorlukla büyüten eğitim veren ailesini bile yok sayabilen yapıdadır menfaatleri yönünde devamlı yön değiştirebilen ittihat ve Terakki cemiyetindeki arkadaşlarını bile yok sayabilen bir yapıdadır romanda eleştirisi yapılabilecek çok sayıda kişi vardır dönemi çok çok güzel anlatan yazarımız ve bu kitap hakkında söylenecek daha çok söz vardır Rumeli hisarındaki ve Nişantaşı'ndaki Köşk ler ince detaylarıyla anlatılmış orada yaşayan kişilerin birbirleriyle olan ilişkileri çok güzel canlandırılmıştır

Kişisel menfaati uğruna Paşanın yıllardır yardımcılığını yapan kişinin yaptığı hareketler yani kendi eşi var iken Paşanın eşiyle uzun süren bir ilişki yaşaması ve bu kişinin eşinin durumu bilmesine rağmen durumu kabullenmesi gerçekten içler acısıdır

kitapta yaşanan olaylara bakıldığında mevki menfaat hırs uğruna yaşanan olayların bugünkü durumdan hiçbir farkı olmadığını görüyoruz

O dönemin Osmanlı zihniyeti ile bugünün Cumhuriyet dönemini karşılaştırdığımızda neler görüyoruz diye bir tartışma yapabiliriz

Yapılan yenilikler de beni en çok şaşırtan Abdülhamit Han'ın çarşafı yasaklaması idi Halbuki Günümüzde çok sık çarşafılara rastlanıyor muyuz? keyifli bir toplantı olmasını diliyorum😊

Merhaba Mustafa Bey okumakta çok zorlandığım bir ara bırakmayı düşündüğüm ama bu keyifli toplantıyı da kaçırmak istemediğim için bitirmeyi başardığım bir kitap oldu ve bitirdikten sonra size katılma dileğimi ilettim

Umarım sağlığınıza İyidir Görüşmek üzere İyi günler diliyorum

13. Gülayşen Erayda

Yazarın eski kelimeler kullansa da dilini anladım. Romanın Sonunu rahatlıkla tahmin edebileceğimiz halde yine de bende merak uyandırdı. Bunu yazarın başarısı olarak yorumluyorum. Yalnız Nimet ve Şefik arasındaki bağda yazarın Şefik'i bayağı korumaya aldığını düşünüyorum. Neredeyse masum, gözü kör aşık olarak nitelenmiş Şefik ve gözü hırstan, yükselişten başka bir şey görmeyen Nimet tanımlamalarında bu noktanın altını çizdim...